

KLASIKAPLUS.CZ

1. Opera Zásnuby ve snu už není Musica non grata

20.02.2022 klasikaplus.cz - Karla Hofmannová

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** divadla; Moravskoslezského; Národního

"Krásova opera měla premiéru v roce 1933 a poté se její partitura ztratila ve sklepení nakladatelství Universal Edition, kde ji objevil dirigent Israel Yinon."

"Krásova hudba v opeře na první poslech zaujme svou dynamičností, proměnlivostí, nápaditostí, muzikalitou, ale i jakousi povědomostí."

"Režisér podtrhl nadsázku a parodii, která přinesla do inscenace vtip a lehkost. Scénograf mu připravil půdu jednoduchou, puristickou scénou, s několika překvapivými nápady."

Hudba, operu nevyjímaje, se už mnohdy v dějinách stala předmětem politické manipulace a zatracení. V nedávné minulosti se to stalo především židovským autorům, kteří po nástupu Hitlera prošli ponižováním, až k fyzické likvidaci v Osvětimi, přes pobyt v Terezíně. Viktor Ullmann, Gideon Klein, Pavel Haas, Hans Krása jsou dnes označováni jako "terezínští autoři", a protože i komunisté označili Židy za nepřátele, můžeme jejich díla objevovat až dnes.

Jejich odkaz připomíná letos projekt nazvaný Musica non grata – tedy Hudba nežádoucí, který bude probíhat od 17. února až do listopadu letošního roku. A k terezínským autorům přidává ještě ty, jejichž tvorba byla označena nacisty jako "zvrhlé umění", tedy Alexandra Zemlinského, Erwina Schulhoffa, Ernsta Kreneka, Jaromíra Weinbergera, Arnolda Schönberga, Paula Abrahama a dalších. Jde o mezinárodní společný hudební a kulturní projekt České republiky a Německa, který organizuje Národní divadlo v Praze za podpory Velvyslanectví Spolkové republiky Německo.

Projekt Musica non grata byl zahájen premiérou 17. února v budově Antonína Dvořáka divadla Moravskoslezského, jehož operní soubor nastudoval operu Hanse Krásy Zásnuby ve snu jako první ze tří oper terezínských skladatelů, které jsou v dramaturgickém plánu souboru. Krásova opera měla první premiéru v roce 1933 v Novém německém divadle a poté se její partitura na dlouhou dobu ztratila ve sklepení vídeňského nakladatelství Universal Edition, kde ji objevil mladý izraelský dirigent Israel Yinon a uvedl ji v koprodukcii s mannheimskou operou ve Státní opeře Praha, kdysi v Novém německém divadle, tedy tam, kde se uskutečnila první premiéra.

Současné uvedení se vrací ke Krásově opeře v českém prostředí potřeby a chce vzdát hold skladatelům, jejichž životní cesta byla násilně zkrácena. "Dnes uvádíme jedinou velkou operu Hanse Krásy nikoli primárně jako politický apel, ale zejména pro její hudební i divadelní kvality. Krásova hudba v opeře na první poslech zaujme svou dynamičností, proměnlivostí, nápaditostí, muzikalitou, ale i jakousi povědomostí. Skladatel zde tvůrčí a osobitým způsobem vytváří originální barvitou hudební koláž zpracovávající jemu blízké hudební styly prvních tří dekád 20. století. Princip koláže jsme společně s výtvarníkem scény Danielem Dvořákem a kostýmní výtvarnicí Martou Roszkopfovou zvolili také jako základní inscenační pohled na dílo, " svěřil se režisér a ředitel divadla Moravskoslezského, Jiří Nekvasil.

Podkladem pro libreto opery se stala novela Fjodora Michailoviče Dostojevského Strýčkův sen a zpracovali ho Rudolf Fuchs a Rudolf Thomas. Dostojevskij sám je nenápadně stále přítomen, prostřednictvím obrazu na scéně, který je napodobeninou obrazu Čtenář Dostojevského Emila Filly, a jeho portrét je i na maskách členů baletu, který tančí v mezihrách. Zpívá se německy s českými titulky a ruské reálie v inscenaci nejsou, jen jména postav. Celá inscenace je pojatá jako karikatura maloměstského obyvatelstva, do kterého přijel starý Kníže (basbaryton) s intrikánským synovcem Pavlem (tenor), a díky havárii jejich kočáru se náhodou ubytovali u stárnoucí vdovy Marji Alexandrovny (mezzosoprán). Ta pojme plán provdat svoji okouzující dceru Zinu (soprán) za bohatého knížete, ale Zina je vášnivě zamilovaná do chudého a na smrt nemocného revolucionáře Fedi. Feďa je přítomen jen imaginárně a prolne se po své smrti v závěru do obrazu. Švagrová Nastasja (alt), která rovněž žije u Marji Alexandrovny, chce získat knížete pro sebe, a proto intrikuje. Synovec Pavel se naopak beznadějně zamiloval do Ziny, a tedy také intrikuje. Zejména u strýčka, kterému namluví, že jeho žádost o ruku Ziny nebyla skutečností, ale vlastně se mu to jen zdálo. A strýček má sny rád. Nastasja zase zbucuje celé městečko a pozve všechny drbny na zásnuby, které měly být původně jen intimní záležitostí. Zamýšlenou ostudu překazí Zina, která se otevřeně a přede všemi knížeti přizná, že to vše byl podvod, že chtěla jen jeho majetek, aby mohla zaplatit Feďovi léčení, protože ho miluje. Kníže má být sice slabého ducha, ale je nad věcí a dojat mladou láskou odpouští Zině a odjíždí na západ, čerpat nové myšlenky, neboť má v úmyslu dát svým nevolníkům svobodu. Takže v podstatě vítězí už mrtvý Feďa. Vedlejšími postavami jsou Barbara, poselkyně zpráv od Fedi (alt), a Sofia Petrovna (mezzosoprán), opilá komická postava, poněkud jako z jiného světa. Příběh je orámován vystoupením Archiváře (baryton), nejprve v prologu a pak v epilogu. Zastavil se u něho nějaký Dostojevskij a chtěl vyprávět příběh o Zině, která tu prý žila. Po blamáži s knížetem se s matkou přestěhovaly někam na východ země, kde se Zina provdala za starého a bohatého gubernátora. Žije v bohatství, ale má ledové srdce. Nikdo by nevěřil, že kdysi prožila vášnivou lásku, a nebýt jeho, archiváře, zapomnělo by se na ni, jako by nikdy nežila.

Režijně se díla ujal Jiří Nekvasil ve spolupráci se scénografem Danielem Dvořákem. Tato léty prověřená dvojice opět prokázala, jak je důležité, aby tyto dvě profese měly společnou řeč a představivost. Režisér podtrhl nadsázku a parodii, která přinesla do inscenace vtip a lehkost. Scénograf mu připravil půdu jednoduchou, puristickou scénou, s několika překvapivými nápady. Zaujme obraz Čtenáře Dostojevského i jeho portrét, který se prolíná významově s nepřítomným a stále zmiňovaným Feďou. Efektní je otevření obrazu na zadní straně scény, ze kterého se spustí schody, po kterých vystoupá Zina do své komůrky, odkud shlíží jako královna na

trůně. Překvapivý a půvabný je nápad odklopení desky klavíru z podlahy a Zina se u ní "jako" doprovází při zpěvu. Poklop do propadliště, který slouží Nastasji pro vstup na scénu a odchod z ní naznačuje kanálový charakter postavy, ale působí poněkud křečovitě. Proměny scény se dějí pomocí panelů, jezdcích po lanech, což je sice praktické a efektní, nebýt značného rachotu, který jejich průlet scénou provázel. Tyhle drobnosti ale nijak nesnížily hodnotu a kvalitu inscenace, která je obdivuhodně vyvážená a překvapivě zábavná a působivá.

Hudba Hanse Krásky je svěží a nápaditá a plánovitě využívá a zpracovává dobově známou melodiku, mění styly podle charakteru postav, instrumentuje velmi barevně s překvapivým efektem a s použitím jazzových prvků, využívá neobvyklou kombinaci nástrojů, jako například saxofonů, baskřídlovek, houslí a lesních rohů, využívá sladké melodie s hořkým a jedovatým výrazovým podtónem a karikuje všechny postavy, s výjimkou archiváře. Árie Ziny jsou sice také naplněny patosem, ale vnitřně jsou upřímné, jen árie Belliniho Normy je nadsazená. Stavba ansámbľů je komplikovaná a efektní, finále prvního dějství je náročné rytmicky i intonačně, ale sólisté i sbor obdivuhodně udrželi souhru i ve vražedném tempu, především díky pohotovosti a duchapřítomnosti mladého slovenského dirigenta Adama Sedlického, který operu po hudební stránce nastudoval.

Inscenátorům se podařilo tentokrát obsadit role mezinárodním týmem, který byl pěvecky dobře vyvážený. Zinu zpívala Veronika Rovná, její hlas je silný a barevný, nese se prostorem bez potíží, bylo celkem zbytečné, že se snažila o forte, které působilo mnohdy ostře, zejména ve výškách. Její matku Marju Alexandrovnu představovala španělská pěvkyně Marta Infante, která vládne příjemným mezzosopránem, kterým se jí povedlo se šarmem přednést pěvecké číslo o Madeíře. Nastasju zpívala Irena Parlov z Chorvatska a s chutí vytvořila postavu zlomyslné a zahořklé stárnoucí ženské a barevným altem zvládala part s lehkostí. Roli Knížete si zahrál Pavol Kubáň ze Slovenska a přes své mládí si vychutnával roli senilního seladona a pohrával si příjemným barytonem s jemnými piany. Jeho podlého synovce Pavla si vychutnal Jorge Garza, pocházející z Mexika. Příjemný, dobře se nesoucí tenor a komediální schopnosti mu umožnily vytvořit plnokrevnou postavu intrikána a padoucha. Malou, ale podstatnou roli Barbary, nosící Zině zprávy od Fedi, ztvárnila Monika Jägerová a opilou, veselou postavu Sofii Petrovny s jedním pěveckým vstupem odvedla svěžím mezzosopránem Hana Dobešová. Archivářem s příjemným a pevným barytonem byl Roman Vlkovič. Panoptikum postav stylově doplnili Jiří Blažek a Jiří Dvořák jako téměř identická dvojčata v mimické roli sluhy Theophila.

Sbor se vyznamenal zejména díky dámské části, kdy se místní drbny nahrnuly na předpokládané zasnuby a kdy odvedly spolu se sólisty obdivuhodný výkon, především díky pečlivé přípravě sbormistra Jurije Galatenka. Zajímavé vstupy do meziher měl balet v upnutých trikotech v černé barvě s maskami Dostojevského na hlavách a v tělových trikotech, kdy měli na hlavách plastické průhledné krychle, ve kterých se snad ani nedalo dýchat. Přesto odvedli přesnou a stylovou práci, díky pohybové spolupráci španělského tanečníka a choreografa s exotickým jménem, Yaga Catalinase Heredii, který spolupracoval s choreografkou Janou Tomsovou.

Svěžest inscenace podtrhly kostýmy Marty Roszkopfové, která zvolila stylově biedermeier a nešetřila barvami, zejména na kostýmech pro Nastasju a Pavla a také pro sbor, který se dostavil v efektních dobových kloboucích. Oproti nim je matka symbolicky v černých šatech a Zina naopak v zářivé bílé. Soubor opery **Národního divadla Moravskoslezského** připravil skvělou inscenaci, která pobaví publikum a současně bude divadlo skvěle reprezentovat.

[« zpět na začátek](#)